

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 100 Кримінального процесуального кодексу
України щодо оскарження ухвали суду за якою вирішено питання про долю
речових доказів і документів після закриття кримінального провадження
слідчим або прокурором»
(реєстр. № 12435 від 21.01.2025)***

***Анотація.** В інформаційній довідці аналізуються питання удосконалення інституту оскарження в кримінальному провадженні, зокрема такого процесуального документа, як ухвала суду, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів при закритті кримінального провадження. Розглядається пропозиція щодо доповнення статті 100 Кримінального процесуального кодексу України частиною тринадцятою, в якій надається можливість апеляційного і касаційного оскарження ухвали суду, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, на предмет відповідності основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного кримінального процесуального законодавства. Вказано на деякі ризики, які можуть перешкоджати належній реалізації законопроекту під час правозастосовної діяльності.*

***Ключові слова:** кримінальне провадження, слідчий, прокурор, закриття кримінального провадження, речові докази, документи, ухвала.*

Вступна частина.

Завданнями кримінального провадження згідно з частиною першою статті 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу, і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності визнається однією з основних засад кримінального провадження: кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому КПК України (частина перша статті 24 КПК України). Своєю чергою, перегляд судових рішень здійснюється за правилами Розділу V КПК України.

Законотворчі ініціативи щодо удосконалення інституту оскарження в кримінальному провадженні незмінно залишаються на порядку денному парламенту (законопроекти реєстр. № 4681, № 6328, № 9013, № 10365, № 11448, № 11450, № 12139).

Забезпечення права на апеляційне оскарження рішення суду, прийнятого за результатами розгляду питання про долю речових доказів та документів, надає можливість реалізувати легітимну мету судового контролю в аспекті реалізації положень статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод¹.

У висновку щодо застосування норми, передбаченої частиною дев'ятою статті 100 КПК України, у взаємозв'язку з нормами, передбаченими статтями 171–174 КПК України, сформульованому в постанові Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 квітня 2023 року у справі № 554/2506/22 (касаційне провадження № 51-4350 кмо 23²), зазначено, що «ухвала суду, постановлена на підставі ст. 100 ч. 9 КПК України після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів, може бути оскаржена як у апеляційному, так і у касаційному порядку».

Основна частина.

Метою розглядуваного законопроекту визначено «удосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України щодо реалізації права сторін на апеляційне та касаційне оскарження ухвали суду, постановленої на підставі ч. 9 ст. 100 Кримінального процесуального кодексу України після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів».

У зв'язку з цим, пропонується доповнити статтю 100 КПК України нормою про те, що ухвала суду, постановлена на підставі частини дев'ятої статті 100 цього Кодексу після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів, підлягає оскарженню як в апеляційному, так і в касаційному порядку.

Відповідно до частини дев'ятої статті 100 КПК України в разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів вирішується *ухвалою суду* на підставі відповідного клопотання, яке розглядається згідно зі статтями 171–174 цього Кодексу.

Статті 171–174 КПК України присвячені вирішенню клопотання про арешт майна. Оскільки в частині дев'ятій статті 100 КПК України вказується на *безумовне* застосування приписів цих кримінальних процесуальних норм, то на ухвалу суду про долю речових доказів і документів *розповсюджуються правила абз. 7 частини сьомої статті 173 КПК України, в яких ідеться про можливість оскарження судового рішення*. Отже, ухвала суду (не слідчого судді) про долю речових доказів і документів, постановлена після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, у законному порядку підлягає оскарженню.

Проте, оскільки в пункті 3 частини першої статті 392 КПК України йдеться про апеляційне оскарження інших ухвал у випадках, передбачених цим Кодексом, то

¹ Постанова Верховного Суду у справі № 932/5463/23. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=119309207&red=100003da25054aed467c4c07861586bc756488&d=5>

² Постанова Верховного Суду у справі № 554/2506/22. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/118558563>

логічно, що питання оскарження ухвал суду про долю речових доказів і документів, постановлених після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, доцільно унормувати. Однак порядок постановлення таких ухвал унормовано через приписи щодо вирішення питання про арешт майна (статті 171–174 КПК України). Тому доцільність виокремлення правила щодо оскарження таких ухвал у статті 100 КПК України викликає дискусію. У цій само статті, наприклад, ідеться про долю речових доказів, що не містять слідів кримінального правопорушення, речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню (частина шоста), яка вирішується теж за правилами статей 171–173 КПК України (частина сьома статті 100 КПК України), а відповідно ухвала суду підлягає оскарженню, але про це не зазначається в приписах статті 100 КПК України.

Висновок.

Пропоноване в законопроекті доповнення статті 100 КПК України, з одного боку, сприяє правовій визначеності й однаковому правозастосуванню у контексті оскарження, що, як показує судова практика, не завжди є таким стосовно ухвал про долю речових доказів і документів після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором. Проте, з іншого боку, обраний нормотворчий підхід є точковим і виходить за межі чинної моделі вирішення питання про долю речових доказів і документів після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором – через правову процедуру статей 171–174 КПК України, яка надає право на оскарження відповідних ухвал.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*